

Wymiana naukowa pomiędzy „Homo meditans” i „Soter”

Katalikų teologija visuomet atvira ir bažnytinėms, ir visuomeninėms institucijoms. Liubliano Jono Pauliaus II katalikiškojo universiteto leidinio „Homo meditans“ ir Vytauto Didžiojo universiteto religijos mokslo žurnalo SOTER moksliniai mainai yra tokio bendradarbiavimo pavyzdys.

The Catholic theology by its nature is open to the cooperation of different environments in the Church and society. The scientific exchange between the journal “Homo meditans” published by the Institute of Spirituality of Catholic University of John Paul II in Lublin and the Journal of Religious Science SOTER is an example of such cooperation.

Wstęp

W instrukcji o powołaniu teologa w Kościele *Donum veritatis* Kongregacji Nauki Wiary (24 V 1990)¹ czytamy, że „pośród powołań wzbudzanych przez Ducha w Kościele wyróżnia się powołanie teologa, którego szczególnym zadaniem jest zdobywanie w łączności z Urzędem Nauczycielskim, coraz głębszego zrozumienia Słowa Bożego zawartego w natchnionym Piśmie Świętym i przekazanego przez żywą Tradycję Kościoła” (nr 6). To powołanie wymaga, aby teolog żył intensywną wiarą i zawsze łączył badania naukowe z modlitwą (zob. Nr 8). Nie może więc ono realizować się inaczej, jak tylko w Kościele, jest bowiem „bezinteresowną służbą wspólnocie wiernych” (nr 11). Wynika z tego, że dla właściwego uprawiania teologii katolickiej konieczna jest wielopłaszczyznowa współpraca teologów pomiędzy sobą, z hierarchią i całym ludem Bożym.

Naukowa współpraca

Przykładem takiej zgodnej i owocnej współpracy jest wymiana naukowa pomiędzy pracownikami naukowymi Instytutu Teologii Duchowości Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, a naukowcami skupionymi wokół przeglądu nauk religijnych „Soter”, wydawanego w Kownie. Wpisuje się ona w trwającą od 1999 roku współpracę naukową pomiędzy Wydziałem Teologii Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie a Wydziałem Teologii KUL, jak również Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, Uniwersytetem Warszawskim i Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie oraz innymi ośrodkami naukowymi w

Polsce. Niebawem po tym, jak w 1999 roku wznowiono wydawanie tego przeglądu, stał się on bezpośrednią płaszczyzną zaangażowania lubelskich teologów. Swoje artykuły w „Soter” opublikowali: ks. dr Kazimierz Pek MIC, ks. prof. dr hab. Sławomir Nowosad i ks. dr hab. Piotr Stanisław, a ks. prof. dr hab. Henryk Misztal i o. prof. dr hab. Stanisław Celestyn Napiórkowski OFM Conv. do 2009 roku wchodził w skład Rady Naukowej tego czasopisma.

Okazją do ożywienia tej współpracy stał się VII Kongres Teologów Polskich, który odbywał się na KUL w dniach 12–14 września 2004 roku. Wśród wielu naukowców z Polski i z zagranicy, udział wzięli przedstawiciele Wydziału Teologii Uniwersytetu Witolda Wielkiego: ks. prałat doc. dr Vytautas Steponas Vaičiūnas – redaktor naczelny przeglądu „Soter” i jego zastępca prof. dr hab. Alfonsas Motuzas. W ramach jednego ze spotkań sekcyjnych, jakim było Forum Teologów Europy Środkowowschodniej w drugim dniu Kongresu, prof. Motuzas wygłosił obszerny referat pod tytułem: *Kult Góry Krzyży – znakiem walk Polaków i Litwinów o wolność religijną i narodową*², a ks. doc. Vaičiūnas zabrał głos na temat: *Obowiązki katolików w sferze polityki*³.

Przy okazji wspomnianego Kongresu, niżej podpisany, jako ówczesny dyrektor Instytutu Teologii Duchowości, zaprosił obydwu profesorów do udziału w zaplanowanych na 19–20 listopada 2004 roku XXIX Dni Duchowości, których początkowo hasło miało brzmieć: „Polskie dziedzictwo duchowe w Europie”. Chodziło o nawiązanie do faktu, że Polska wraz z innymi krajami środkowoeuropejskimi dnia 1 maja 2004 roku weszła w struktury Unii Europejskiej. Ponieważ zaproszenie litewskich naukowców do udziału w Dniach Duchowości zostało przyjęte z radością, wobec tego organizatorzy sympozjum zdecydowali o zmianie tematu wiodącego, który ostatecznie brzmiał: „Polska i Litwa – duchowe dziedzictwo w Europie”. Do podjęcia takiego tematu skłaniało to, że właśnie w Lublinie w 1569 roku zawarto unię polsko-litewską, co upamiętnia pomnik w centrum miasta na Placu Litewskim. Płasko-rzeźba z tego pomnika, symbolicznie przedstawiająca zawarcie unii polsko-litewskiej, była charakterystycznym logo tego międzynarodowego sympozjum.

Wśród prelegentów XXIX Dni Duchowości byli goście z Kowna: ks. doc. dr Vytautas Steponas Vaičiūnas, który po polsku wygłosił odczyt na temat: *Promieniowanie Ostrej Bramy na Europę*⁴, prof. dr hab. Alfonsas Motuzas ze swoim referatem pt. *Litewskie, polskie i lotewskie narodowe praktyki pobożności w kontekście katolickiej kultury w Europie*⁵, a także ks. prof. dr hab. Romualdas Dulskis. Przedstawił on po polsku interesujący wykład pt. *Nowi litewscy kandydaci do beatyfikacji – co mówią współczesnej Europie*⁶.

Tradycyjnie, wszystkie odczyty w ramach Dni Duchowości wraz ze studiami uzupełniającymi, publikowane są w serii „Homo meditans”, zapoczątkowanej w 1984 roku przez ks. prof. dr hab. Waleriana Słomkę. W tomie z XXIX Dni Duchowości, oprócz wspomnianych odczytów, znalazło się sześć innych cennych artykułów przetłumaczonych na język polski, z wyjątkiem jednego w języku angielskim. W kolejności były to artykuły: Virginija Kvasaitė, *Tradycje chrześcijańskie i etnicznie w zwyczajach adwentowej pobożności ludowej na Litwie* (s. 211–223); Veronika Lileikienė – *Prekursorzy grot maryjnych na Litwie – hrabia F. Tyszkiewicz oraz księżna M. Ogińska* (s. 225–235); Regimantas Gudelis – „*Litewski śpiewnik kościelny*” J. Naujalisa w świetle wzajemnych wpływów polsko-litewskich w tradycji śpiewu kościelnego (s. 237–258); Romualdas Apanavičius – *Kościół katolicki i litewskie*

ludowe instrumenty muzyczne (s. 259–269); Alfonsas Motuzas – *Lithuanian folk musical instrument „kanklės” in the catholic services* (s. 271–281) oraz Eugenijus Danilevičius – *Wyras powołania teologicznego w działalności zawodowej* (s. 357–372)⁷. Pozwoliło to wyodrębnić środkową część tomu pt. „Litewskie dziedzictwo duchowe”. Poprzedziła ją część pierwsza pt. „Polskie dziedzictwo duchowe”, całość zaś dopełniała część trzecia zatytułowana: „Europejski wymiar duchowości”. Taki układ treści był odzwierciedleniem hasła XXIX Dni Duchowości i tym samym tytułu 26. tomu z serii „Homo meditans” – *Polska i Litwa – duchowe dziedzictwo w Europie*.

Następnym krokiem na drodze wzajemnej współpracy polskich i litewskich teologów było zaproszenie ze strony profesorów Vaičiūnasa i Motuzasa adresowane do pracowników Instytutu Teologii Duchowości do wzięcia udziału w Międzynarodowym Sympozjum na temat „Humanities in the New Europe”, które w dniach 13–14 stycznia 2005 roku zorganizowano na Uniwersytecie Witolda Wielkiego w Kownie. W odpowiedzi na zaproszenie udział wzięli: ks. prof. dr hab. Marek Chmielewski, ks. dr Krzysztof Burski i ks. dr Adam Rybicki. Niżej podpisany w ramach sesji plenarnej wygłosił krótki odczyt pt. *Duchowość a horyzontalizm społeczeństwa europejskiego*, natomiast w polskiej sekcji obrad ks. dr Krzysztof Burski mówił na temat: *Duchowość i media – wzajemne relacje*, zaś ks. dr Adam Rybicki podzielił się refleksją pt. *Mistyka jako droga dialogu międzykulturowego*. Dwa pierwsze odczyty zostały opublikowane w kwartalniku „Soter”⁸, natomiast odczyt ks. Rybickiego zapewne czeka jeszcze na wydrukowanie.

Do udziału w kolejnych, XXX Dniach Duchowości, zorganizowanych przez Instytut Teologii Duchowości KUL w dniach 25–26 listopada 2005 roku, ponownie zostali zaproszeni ks. doc. dr V. S. Vaičiūnas i prof. dr hab. A. Motuzas. W odpowiedzi nadesłali oni wspólny artykuł, który wydrukowano w 27. tomie serii „Homo meditans” pt. *Jan Paweł II – Mistrz duchowy*. W swoim artykule autorzy podjęli ważny temat duchowych owoców pierwszej w historii wizyty Ojca świętego na Litwie, jaka miała miejsce w dniach 4–8 września 1993 roku⁹.

Nawiązana współpraca pomiędzy redaktorami czasopisma „Soter” a pracownikami Instytutu Teologii Duchowości KUL stopniowo zaczęła się poszerzać. Ze wspomnianymi profesorami ks. doc. Vaičiūnasem i p. prof. Motuzasem miałem okazję jako prodziekan Wydziału Teologii KUL przynajmniej dwukrotnie spotkać się na zjazdach dziekanów wydziałów teologicznych w Polsce, w których gościnnie uczestniczyli nasi koledzy-dziekani z Litwy i Słowacji. Chodzi o spotkania w Falenicy koło Warszawy w dniach 17–18 listopada 2005 roku i w Gródku nad Dunajcem w dniach 12–13 V 2006 roku.

Znaczącym wydarzeniem w historii naszej współpracy naukowej było zaproszenie autora tego artykułu i ks. prof. dr. hab. Jerzego Pałuckiego, ówczesnego dziekana Wydziału Teologii KUL w charakterze recenzentów w dwóch przewodach habilitacyjnych: ks. doc. dr. V. S. Vaičiūnasa i ks. doc. dr. Ramonasa Arvydasa. Kolokwium habilitacyjne nad rozprawą ks. Arvydasa pt. *Mokslo ir tikėjimo santykis dogminės teologijos perspektyvoje* odbyło się w auli św. Tomasza na Wydziale Teologii Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie dnia 4 kwietnia 2008 roku o godz. 12.00, zaś kolokwium habilitacyjne nad rozprawą ks. prałata Vaičiūnasa pt. *Homiletikos ir katalikiškos kultūros santykis pastoracinės teologijos perspektyvoje* odbyło się w tym samym miejscu o godz. 14.00.

Rok później, dnia 27 maja 2009 roku ponownie miałem zaszczyt pełnić funkcję recenzenta, tym razem w dwóch przewodach doktorskich na podstawie rozpraw napisanych pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. V. S. Vaičiūnasa. Pani Vilija Karaliūnaitė przedstawiła rozprawę pt. *Pastoraciniai Švenčiausiojo Sakramento kulto ypatumai Lietuvoje iki Vatikano II Susirinkimo liturginės reformos*, zaś pani Aušra Eidukaiytė napisała doktorat pt. *Katalikų dalyvavimo politikoje pastoracinė intelektualizacija*.

Nazajutrz, 28 kwietnia 2009 roku, wraz z trzema innymi pracownikami Instytutu Teologii Duchowości KUL wzięliśmy udział w Międzynarodowej Konferencji na temat „Evangelisation in Today’s Word: Origins, Challenges, Perspectives”. W ramach sesji plenarnej przedstawiłem wykład nt. *Doświadczenie mistyczne św. Pawła Apostoła jako źródło ewangelizacji*, który został opublikowany w przeglądzie nauk religijnych „Soter”¹⁰. Pallotyn, ks. dr Waldemar Seremak w popołudniowej sekcji A („Evangelisation in Today’s Word”) wygłosił odczyt pt. *Wyzwania stojące przed wierzącymi w związku z nagłą potrzebą realizacji przez Kościół dzieła nowej ewangelizacji*. W tym samym czasie, w sekcji B („Saint Paul – the Apostle to the Nations”) ks. dr Jan Miczyński mówił na temat egzystencjalnego wymiaru nauczania Apostoła Pawła. Natomiast ks. dr hab. Stanisław T. Zarzycki, również pallotyn, w sekcji C („Evangelisation in Particular Pastoral Situations”) zaprezentował wykład pt. *Przepowiadanie Ewangelii w praktyce homiletycznej dziś*. W przerwie na obiad rozmawialiśmy z różnymi profesorami z Kowna i Kłajpedy o możliwościach rozwijania dalszej współpracy naukowej, zwłaszcza w dziedzinie teologii duchowości i teologii pastoralnej.

Przy okazji wspomnianej Międzynarodowej Konferencji zorganizowanej z okazji dwutysiąclecia urodzin św. Pawła Apostoła i tysiąclecia ewangelizacji Litwy, redaktorzy naczelni przeglądu nauk religijnych „Soter” – ks. prof. Vaičiūnas i p. prof. Motuzas zaproponowali autorowi niniejszego opracowania, aby został członkiem kolegium redakcyjnego tego czasopisma naukowego. Oczywiście, propozycja została przyjęta z radością, gdyż jest to wielkie wyróżnienie, a zarazem wspaniała okazja do rozwijania dalszej współpracy pomiędzy polskimi i litewskimi teologami.

Współpraca teologów z Lublina i Kowna coraz bardziej rozszerza się i już wykracza poza ścisłe ramy wymiany naukowej pomiędzy przeglądem nauk religijnych „Soter” a Instytutem Teologii Duchowości z jego rocznikiem „Homo meditans”. Świadczy o tym między innymi przyjęcie do druku artykułu pt. *Podobieństwa i różnice w kulcie Gór Krzyż w Polsce i na Litwie*, przygotowanego wspólnie przez ks. prof. Vaičiūnasa i p. prof. Motuzasa. Ukaze się on w listopadzie 2009 roku w 11. tomie serii „Duchowość w Polsce”, która jest oficjalnym periodykiem Polskiego Stowarzyszenia Teologów Duchowości¹¹.

Konkluzja

Jak więc widać, trwająca od ponad pięciu lat wymiana naukowa pomiędzy teologami z Instytutu Teologii Duchowości KUL, a naukowcami skupionymi wokół przeglądu nauk religijnych „Soter”, zaowocowała opublikowaniem 16 artykułów (w tym 3 w „Soter”, 12 w „Homo meditans” i jednego w „Duchowość w Polsce”) oraz dwoma recenzjami habilitacyjnymi i dwoma recenzjami doktorskimi. Jest to powód do radości, a jednocześnie

podstawa do zacieśniania współpracy, w ramach której można byłoby podejmować wspólne długofalowe projekty badawcze. Tysiącletnia tradycja chrześcijaństwa w Polsce i na Litwie zawiera w sobie ogromne bogactwo, które dopiero teraz – po odzyskaniu pełnej suwerenności obydwu narodów i ich pełnoprawnym wejściu w struktury zjednoczonej Europy – można badać i poznawać. W ten sposób będziemy nie tylko wzajemnie się ubogacać w wierze, ale także umacniać świadomość chrześcijańskiej i narodowej tożsamości, tak Polaków, jak i Litwinów.

PRZYPISY

- ¹ AAS 82 (1990). S. 1550–1570.
- ² Opublikowano w materiałach pokongresowych: *Kościół w życiu publicznym. Teologia polska i europejska wobec nowych wyzwań* / red. K. Gózdź, K. Klauza, Cz. Rychlicki, H. Słotwińska, P. Szczur. T. 3 – Dyskusje, komunikaty, uzupełnienia, dokumenty końcowe. Lublin. 2005. S. 629–646.
- ³ Tamże. S. 647–655.
- ⁴ Opublikowano w: *Polska i Litwa – duchowe dziedzictwo w Europie (Homo meditans, t. 26)* / red. M. Chmielewski. Lublin. 2005. S. 171–180.
- ⁵ Tamże. S. 181–192.
- ⁶ Tamże. S. 193–210.
- ⁷ Niestety, artykuł p. Daivy Kšaniene pt. *Religijne odczuwanie świata w twórczości muzycznej bp. Antanasa Baranauskasa* nie został przez recenzentów zakwalifikowany do druku.
- ⁸ Chmielewski M. Duchowość a horyzontalizm społeczeństwa europejskiego // SOTER. 2006. 17 (45). S. 19–26; Burski K. Duchowość i media – wzajemne relacje // SOTER. 2005. 16 (44). S. 139–148.
- ⁹ Vaičiūnas V. S., Motuzas A. Duchowe owoce wizyty Jana Pawła II na Litwie // Jan Paweł II – Mistrz duchowy („Homo meditans”, t. 27) / red. M. Chmielewski. Lublin. 2006. S. 275–291.
- ¹⁰ Chmielewski M. Doświadczenie mistyczne św. Pawła Apostoła jako źródło ewangelizacji // SOTER. 2009. 31 (59). S. 17–24.
- ¹¹ Polskie Stowarzyszenie Teologów Duchowości powstało na bazie Sekcji Duchowości Teologów Polskich. W celu rozwijania działalności dydaktyczno-naukowej w ramach określonej specjalizacji teologicznej, podczas Kongresu Teologów Polskich w 1958 roku powołano do istnienia Specjalistyczne Sekcje Pracowników Naukowo-Dydaktycznych Wyższych Uczelni w Polsce. W 1970 roku 119. Konferencja Episkopatu Polski, która obradowała w Krakowie, uchwaliła regulamin tychże sekcji. Trzydzieści lat później, podczas V Kongresu Teologów Polskich, który odbył się w KUL w dniach 14–16 IX 1983 r. pod hasłem: „Chrześcijaństwo a kultura polska”, z inicjatywy ks. prof. dr. hab. Waleriana Słomki powołano Sekcję Duchowości Teologów Polskich. Kierujący tą Sekcją od grudnia 2000 roku ks. Marek Chmielewski, podjął starania, aby ją przekształcić w formalno-prawne stowarzyszenie, mające osobowość prawną państwową i kościelną. Biskupi polscy, którzy obradowali w Białymstoku w dniach 26–28 września 2008 roku, podczas 345. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski, zatwierdzili Statut Stowarzyszenia, i nadali mu osobowość kościelną. Natomiast osobowość państwową Stowarzyszenie uzyskało dnia 30 marca 2009 roku decyzją Sądu Rejonowego w Lublinie. – Zob. Chmielewski M. *Teologowie duchowości w Polsce 2003 (Duchowość w Polsce. T. 8. Lublin. 2003. S. 13–38).*

BIBLIOGRAFIA

1. AAS 82 (1990). S. 1550–1570.
2. Burski K. Duchowość i media – wzajemne relacje // SOTER. 2005. 16 (44). S. 139–148.

3. *Chmielewski M.* Doświadczenie mistyczne św. Pawła Apostoła jako źródło ewangelizacji // SOTER. 2009. 31 (59). S. 17–24.
4. *Chmielewski M.* Duchowość a horyzontalizm społeczeństwa europejskiego // SOTER. 2006. 17 (45). S. 19–26.
5. *Chmielewski M.* Teologowie duchowości w Polsce 2003 (Duchowość w Polsce. T. 8. Lublin. 2003. S. 13–38).
6. Kościół w życiu publicznym. Teologia polska i europejska wobec nowych wyzwań / red. K. Gózdź, K. Klauza, Cz. Rychlicki, H. Słotwińska, P. Szczur. T. 3 – Dyskusje, komunikaty, uzupełnienia, dokumenty końcowe. Lublin. 2005.
7. Polska i Litwa – duchowe dziedzictwo w Europie (Homo meditans, t. 26) / red. M. Chmielewski. Lublin. 2005.
8. *Vaičiūnas V. S., Motuzas A.* Duchowe owoce wizyty Jana Pawła II na Litwie // Jan Paweł II – Mistrz duchowy („Homo meditans”, t. 27) / red. M. Chmielewski. Lublin. 2006. S. 275–291.

Gauta: 2009 10 08

Parengta spaudai: 2009 10 15

Marek CHMIELEWSKI

THE SCIENTIFIC EXCHANGE BETWEEN “HOMO MEDITANS” AND “SOTER”

S u m m a r y

The scientific exchange between the Institute of Spirituality of Catholic University of John Paul II in Lublin and the Journal of Religious Science SOTER lasts for over five years. It produced 16 articles (3 in the SOTER, 12 in the “Homo meditans” and one in “Duchowość w Polsce”) as well as two qualification reviews for a doctoral degree and two for professorship. It is a pleasant occasion to strengthen the cooperation and to develop common research projects. The millennial Christian tradition in Poland and in Lithuania contains the huge heritage which requires studying and knowing, after the recovery of the full sovereignty of both nations and the entrance to the structures of European Union. Thus we will not only enrich our faith but also strengthen our Christian and national identity, both Polish and Lithuanian people.

Marek CHMIELEWSKI

MOKSLINIAI „HOMO MEDITANS“ IR „SOTER“ MAINAI

S a n t r a u k a

Liublino Jono Pauliaus II katalikiškojo universiteto leidinio „Homo meditans“ ir Vytauto Didžiojo universiteto religijos mokslo žurnalo SOTER moksliniai mainai tęsiasi daugiau nei penkerius metus. Buvo išspausdinta 16 straipsnių (3 SOTER žurnale, 12 „Homo meditans“ ir vienas „Duchowość w Polsce“), taip pat parašytos dvi recenzijos apie daktaro, dvi – apie profesoriaus disertaciją. Tai teikia džiaugsmo ir skatina stiprinti bendradarbiavimą, leidžiantį imtis ilgalaikių tiriamųjų projektų. Per krikščionybės tūkstantmetį Lenkijoje ir Lietuvoje sukauptas didžiulis paveldas, kurį – abiem tautoms atgavus suverenitetą ir teisėtai įstojus į Europos Sąjungą – reikia studijuoti ir pažinti. Tai ne tik abipusiškai praturtina tikėjimą, bet taip pat ir lenkams, ir lietuviams padeda geriau suvokti krikščionybę ir tautinį tapatumą.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: „Homo meditans“, SOTER, moksliniai mainai, teologija.

KEY WORDS: “Homo meditans”, SOTER, scientific exchange, theology.

Marek CHMIELEWSKI – kan. habil. dr., dvasingumo teologijos profesorius, dėstantis Liublino Jono Pauliaus II katalikiškajame universitete; Teologijos fakulteto prodekanas; Lenkijos dvasingumo teologų asociacijos prezidentas; 12 knygų ir beveik 170 straipsnių autorius. Adresas: Dvasingumo teologijos institutas – Jono Pauliaus II kolegija, Al. Raławickie 14, PL 20-950 Lublin. El. paštas cechaem@gmail.com.

Marek CHMIELEWSKI – can. hab. dr., professor in Theology of Spirituality in Catholic University of John Paul II in Lublin (Poland); associate dean of the Faculty of Theology; the president of Polish Association of Theologians of Spirituality; published 12 books and almost 170 articles. Instytut Teologii Duchowości – Collegium im. Jana Pawła II, Al. Raławickie 14, PL 20-950 Lublin. E-mail: cechaem@gmail.com.